

פרשת כי תשא התשע"ד

הרב ארי דוד קאהן
Israel Center
<http://Rabbiarikahn.com>

Rabbi Ari Kahn
Adk1010@gmail.com
<http://arikahn.blogspot.com>

1. שמות פרק לב, טו-יט

(טו) וַיִּפֶן וַיֵּרָד מֹשֶׁה מִרְהָרְרָה וַיִּשְׁמַע לַחַת הַעֲדַת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מְשֻׁנֵי עִבְרִיָּהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים: (טז) וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמְּכַתֵּב מִכְּתָב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל הַלַּחַת: (יז) וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת־קוֹל הָעָם בְּרַעַה וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה: (יח) וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חַלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שָׁמַע: (יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיִּרְא אֶת־הָעֵגֶל וּמַחֲלַת וַיִּחְרָאֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ מִנְדִּיו אֶת־הַלַּחַת וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם וַתַּחַת הָהָר:

Joshua heard the sound of the people rejoicing, and he said to Moses, 'It sounds as though there is a battle going on in the camp!' 'It is not the song of victory,' replied [Moses], 'nor the dirge of the defeated. What I hear is just plain singing'.

2. העמק דבר על שמות פרק לב פסוק יז

(יז) וישמע יהושע וגו'. זה הספור אין בו דבר לענין העגל לפי ראותו. ורק הוא בא בזה להעיר במקומו על ענין שנמצא במדרש קהלת ט' עה"פ שבתי וראה וגו'. שני דברים אמר יהושע לפני משה ולא מצא חן. היינו כאן ובעת שאמר אדני משה כלאם. גער בו משה ומה זה העירו רבותינו ז"ל בחקירה זו אלא בא ללמד על מאמרם הנפלא בס' ב"ב פי משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. ... ובא הכתוב כאן להראות אותנו אשר לא צלחה ליהושע לדבר לפני משה דבר שיהא נושא חן אע"ג שהיה משה מבין בו כי הוא משכיל על דבר לאשור:

3. אור החיים שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יז

(יז) וישמע יהושע וגו' ברעה וגו'. צריך לדעת מה הוא כוונת אומרו בְּרַעַה, ומה קול זה ששמע, גם תשובת משה צריכה נביא להגיד משמעות הדברים, ויתבארו הכתובים ע"פ מאמרם ז"ל (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה) כי הצדיקים יבחינו בקול אם לצדק אם להופכו, והשגה זה הוא השגה אלהית אשר הנחיל ה' לגדולי עולם, והוא מה שהריח יהושע שאמר הכתוב וישמע יהושע את קול העם פירוש הברת קול שהיתה נשמעת מן המחנה של ישראל שמע בו בחינת הרע והוא אומרו ברעה, ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה אמר לו כי קול זה ששומע הוא קול מלחמה, ובחינה זה הוא בחינת הרע שהכיר בקול, או רמז באומרו קול מלחמה על מלחמת הצר שהוא ס"מ המצוי תמיד במערכת המלחמה עם האדם, והשיב משה אין קול ענות גבורה, פירוש שלא נתגברו על יצרם, ואין קול ענות חלושה, פירוש לא בחינת חולשה לבד, אלא קול ענות כי שבר מטה עוז תפארה, והכוונה שלא הרעו מעשיהם בפרט אחד מפרטי התורה שיחליש אדם ולא יגוע, אלא עקרו הכל ששקולה עבודה זרה כנגד כל התורה כולה (חולין ה' א). ואולי שרמז באומרו סמוך לענות תיבת אנכי על השכינה בסוד (דברים ל"ב י"ח) צור ילדך תשי, וזה הוא שיעורה קול ענות של אנכי שומע, ותיבת שומע חוזרת על יהושע שאמר קול מלחמה במחנה אמר לומר כי קול זה ששומע הוא קול שיגיד שברון השכינה בסוד (משלי י') ובן כסיל תוגת אמו, אחר שכתבתי זה מצאתי מאמר הזוהר (ח"ב קצ"ה א) וזה לשונו מהו ברעה וגו' דההוא קלא דסטרא אחרא הוא ויהושע אסתכל בההוא קלא דהוא סטרא דרעה, מיד ויאמר אל משה עד כאן, והוא ככל הכתוב לחיים:

4. מדרש אגדה (בובר) שמות פרשת כי תשא פרק לב סימן יז

(יז) וישמע יהושע את קול העם בְּרַעַה. הפך ערב תיוצאהו. כי אותם ערב רב הם שעבדו את העגל, והראייה שאמרו אלה אלהיך ישראל, לא אמרו אלה אלהינו:

5. תרגום אונקלוס שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יז
(יז) ושמע יהושע ית קל עמא כד מיבבין ואמר למשה קל קרבא במשריתא :

6. תרגום יונתן שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יז
(יז) ושמע יהושע ית קל עמא כד מיבבין בחדון קדם עיגלא ואמר למשה קל סידרי קרבא במשריתא :

כתר יונתן שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יז
(יז) וישמע יהושע את קול העם כאשר מריעים בשמחה לפני העגל ויאמר למשה קול מערך מלחמה במחנה :

7. רש"י שמות פרשת כי תשא פרק לב יז-יח
(יז) **פְּרָעָה** - בהריעו, שהיו **מריעים** ושמחים וצוחקים :
(יח) אין קול ענות גבורה - אין הקול הזה נראה קול עניית גבורים הצועקים נצחון ולא קול חלשים שצועקים וי או ניסה :
קול ענות - קול חרופין וגדופין המענין את נפש שומען כשנאמרין לו :

8. רד"ק מיכה פרק ד
(ט) אתה למה תריעי רע - ענינה ענין תרועה לאבל כמו ותרועה בעת צהרים ורע שם וממנו את קול העם פְּרָעָה ואמר זה כנגד ציון וירושלם ואמר לשון נקבה כנגד העיר או כנגד הכנסה אמר עתה שאת קרובה לגלות מארצך למה זה תתאבלי ותבכי עוד זכרו יום הנחמה והישועה :

9. אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרשת כי תשא פרק לב: יז-יח
(יז) וישמע יהושע שנשאר בתחתית ההר. פְּרָעָה מגזרת תרועה, כמו אשא דעי (איוב לו, ג), שהוא מן ידע. ככה יאמר מן רעה ירע, וכמוהו למה תריעי רע (מיכה ד, ט): (יח) ויאמר אמר הגאון, כי גם אלה דברי יהושע. ולפי דעתי שהם דברי משה. והעד, הכתוב אחריו: ויהי כאשר קרב אל המחנה (שמות לב יט). חלושה שם, כמו גבורה. קול ענות כמו נגינות. וזהו ויקומו לצחק (שמות לב ו):

10. רבינו בחיי שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יז
(יז) את קול העם **פְּרָעָה**. כתיב בה"א, כי היו מריעין לפני העגל בה' קולות כשם שהיו עושין לצלם הזהב שעשה נבוכדנצר שכתוב בו: (דניאל ג, ז) "קל קרנא, משרוקיתא, קתרוס, סבכא, פסתנרין". ועוד תכלול מלת "**פְּרָעָה**", כי היו מושכין כח מן הכוכב שהוא מאדים ששמו "רעה", ולכך הזכיר מחול שהוא כלי זמר כנגד כוכב מאדים, ולכך הזכיר לו אהרן: "אתה ידעת את העם הזה כי ברע הוא", כי הרע נמשך מן הכח הנקרא רעה.

והנה יהושע לא עלה עם משה להר, גם לא היה עם ישראל, כי מלת "וישמע" תורה כן, אך היה בתחתית ההר, מצפה למשה עד רדתו,

11. דניאל פרק ג פסוק ז
פְּלִקְבַל דְּנָה בְּהַזְמִנָּא כְּדִי שְׁמַעִין פְּלַעְמִמַּיָּא קַל קַרְנָא מְשֻׁרְקִיתָא קִיתְרִס קְתָרוֹס שְׁבָכָא פְּסַנְטְרִין וְכָל זִנֵּי זְמָרָא נְפָלִין פְּלַעְמִמַּיָּא אֲמִיָּא וְלִשְׁנֵיָּא סְגִדִין לְצַלְס דְּהַבָּא דִּי הָקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מְלָכָא :

Therefore at that time, when all the peoples heard the sound of the horn, pipe, harp, trigon, psaltery, and all kinds of music, all the peoples, the nations, and the languages, fell down and worshipped the golden image that Nebuchadnezzar the king had set up.

12. צרור המור על שמות פרק לב פסוק יז
וישמע יהושע את קול העם ברעה. שהיה ממתין לרבו במקום שהניחו שם. וכששמע הקול, חשב שהיו מריבין אלו עם אלו, ואמר קול מלחמה במחנה. והנה יהושע אינו ניצל

מטעות, כי היה לו לידע כי משה היה לו אזנים כמוהו וישמע קול העם. וכל שכן כי היה לו לחשוב כי משה היה יורד מן ההר, ואין דבר נעלם מן המלך. ולזה כוונו רבותינו ז"ל (קה"ר ט, יא) באומרם, שני דברים אמר יהושע לפני משה ושניהם לא יישרו בעיניו. זה הראשון, והאחר (במדבר יא, כח) אדוני משה כלאם:

13. רמב"ן שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יח

(יח) וטעם קול ענות אנכי שומע - איננו מפני ידיעתו הדבר, כי היה אומר קול ענות הוא, אבל הטעם כי משה אב בחכמה הוא ומכיר ניגוני הקולות, ואמר כי קול ענות הוא הנשמע אליו. וכך אמרו בהגדה (במדרש רבה קהלת ט יא) שאמר לו משה מי שעתיד לנהוג שררה על ישראל אינו מבחין בין קול לקול. והנה משה בענותנותו הגדולה לא הגיד הענין ליהושע, כי לא רצה לספר בגנותו של ישראל, אבל אמר לו כי קול שחוק הוא:

14. עזרא פרק ג, יב-יג

(יב) ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות הזקנים אשר ראו אתהפית הראשון בנסדו זה הפית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול: (יג) ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק: פ

15. מלבי"ם שמות פרשת כי תשא פרק לב:יז- יח

(יז) וישמע. י"ל שמשה הגיד ליהושע מ"ש לו ה', וכאשר שמע קול תרועה שבמחנה שזה מורה לפעמים על מלחמה, אמר קול מלחמה במחנה, וזה סימן שיש מקנאים על מעשה העגל עד שעמדה מלחמה בין שני הכתות:

(יח) ויאמר משה. אם היה הקול קול מלחמה היה צריך להשמע שני מיני קולות קול של המנצחים שמשמיעים קול גבורה ותרועת נצחון, וקול של המנוצחים שמשמיעים קול שבר ויללה שהוא ענות חלושה, ואין אחד משני אלה רק קול ענות וצעקה:

16. רשב"ם שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יח

(יח) חלושה - נצחון. כדכתי' ויחלוש יהושע:

17. משך חכמה שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יז

(יז) ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה. הענין על פי מה דאמרו במסכת תענית (כא, א): אלפא ור' יוחנן... מדקא שמענא, שמע מינה לדידי קימא שעתה. וכאן ראוי היה ליהושע לנקום נקמת ה' כי הוא נלחם בחרבו עם עמלק. וזה שאמר "קול מלחמה וכו'" דהיה סבור שעמלק בא עוד הפעם להילחם בישראל, ואין זרעו של עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל, כדאמר פרק יש נוחלין (בבא בתרא קכג, ב), ולכן היה על ידי יהושע שבא מאפרים בנו של יוסף. "ויאמר משה וכו' קול ענות אנכי שומע", - שאתה לא שמעת, רק אני שמעתי, שמע מינה שבדידי תלוי הדבר, ולכן "התיצב וכו' וישק את בני ישראל" (להלן פסוק ב) ודו"ק.

18. שמות פרק יז, ח-טז

(ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם: (ט) ויאמר משה אליהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על-ראש הגבעה ומטה האלהים בידך: (י) ויעש יהושע כאשר אמרו משה להלחם בעמלק ויחורר ויחור עליו ראש הגבעה: (יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחוראבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד והי ידיו אמונה עד-בא השמש: (יג) ויחלוש יהושע את-עמלק ואת-עמו לפי-חרב: פ (יד) ויאמר ה' אל-משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי-מחה אמתה את-זכר עמלק מתחת השמים: (טו) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי: (טז) ויאמר כי-יד על-כס ית מלחמה לה' בעמלק מדר דר: פ

19. פירוש מהר"י קארו ז"ל על התורה - שמות פרק לב פסוק יז

וישמע יהושע את קול העם וגו'. יש להקשות שאם יהושע אמר קול מלחמי במחנה מה השיב לו משה אין קול ענות היל"ל אין קול מלחמה. אבל הכונה כשקיבלו ישראל את התורה ראה יהושע את ישראל כי היו כולם באהבה ובאחוה לקבל התורה כמו שאחז"ל ויחן שם ישראל וגו' למה כתיב ויחן לומר שכולם היו חונים בלב אחד באהבה ובאחוה ועתה כששמע קול העם אמר קול מלחמה במחנה רוצה לומר במלחמתה של תורה...

20. רש"י הירש שמות פרשת כי תשא פרק לב פסוק יח

קול ענות - הווה אומר: קול משפיל ומחליש, קול המביא עלינו רפיון כוח. לא התגובה וההד, שקולות אלה מעוררים בליבנו, מרפים את ידנו, אלא הקולות עצמם ומה שהם מביעים, דהיינו ההוללות המוסרית המרומזת באות ה"א שבתבת "רעה". אפשר גם ש"ענות" מציין החלשה וחילול במובן המיני, כנאמר: "נשים בציון ענו" (איכה ה, יא). והרי מסורת בידנו, שהנשים לא השתתפו במעשה העגל (עי' תנחומא, כי תשא ד"ה וירא העם). אם כן, ייאמר כאן שמשכו את הנשים בכוח אל מעגל ההוללות שמסביב לעגל, והתנגדותן גרמה להן סבל רב.

21. שמות פרק כד, יג-טו

(יג) וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֶׁעַ מִשְׁרְתּוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל־הַר הָאֱלֹהִים: (יד) וְאֶל־הַזְּקֵנִים אָמַר שְׁבוּ לָנוּ בָּזֶה עַד אֲשֶׁר־נָשׁוּב אֲלֵיכֶם וְהִנֵּה אֶהְרֹן וְחֹר וְעַמְּכֶם מֵיִבְעַל דְּבָרִים יִגְשׁ אֲלֵהֶם:

22. רש"י מסכת יומא דף עו עמוד א

זה יהושע - שעלה עם משה עד תחומי ההר שנאמר (שמות כד) ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר סיני והמתין לו יהושע שם כל ארבעים יום שנאמר וישמע יהושע את קול העם ברעה למדנו שלא היה עמהם ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל.

23. תהלים פרק כב, כה

(כה) כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנֹת עֲנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פְּנֵי מִפְּנֵי וּבִשְׁנָעוּ אֵלָיו שְׁמֵעַ:

24. חתם סופר על שמות פרק לב פסוק יז

קול מלחמה במחנה, יראה יהושע בן נון הציץ ברה"ק ולא ידע מה ניבא כי קול ענות העגל היא קול מלחמת חורבן בהמ"ק, ואמנם מרע"ה לא השיג זה כי הקב"ה העלימו ממנו דאלו נכנס משה לא"י לא עע"ז ולא נחרב בהמ"ק ויהושע השיג עתה קול מלחמת חורבן בהמ"ק ונרמז לו שלא יכנס מרע"ה לא"י, ולא רצה לרמז זה למרע"ה. [פק"ח]:

25. ספר תורת משה לחת"ס על שמות פרק לב פסוק יז

ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה, פי' דגם יהושע הבין שהוא קול ענות רק שהסברא הוא נותן שא"א שישתקו הצדיקים למעשה הזה ויש מלחמה במחנה, וגם משה חשב ג"כ זה דמה"ט הביא הלוחות ולא הניחם למעלה או שברם למעלה כי חשב שיש בהם צדיקים רק כאשר בא הרגיש שאין כאן מלחמה רק קול ענות וא"כ הי' ראוי לשבר תיכף הלוחות אלא שאין לדון עפ"י אומדנא כדאיתא במדרש רבה דלכן לא שבר הלוחות עד שראה את העגל שעשו כדי ללמוד לדורות שאין לדון עד שיראה הדיין בעיניו ע"כ המתין עד שראה בעצמו אעפ"י ששמע מהקב"ה: